

Ekonomická aktivita a jazyková vybavenost obyvatel ČR

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2003</i>
Otázky:	<i>IDE.5, IDE.24a, IDE.28, IDE.29</i>
Termín terénního šetření:	<i>19. – 26. 5. 2003</i>
Počet respondentů:	<i>1048</i>
Reprezentativita:	<i>obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Výběr respondentů:	<i>kvótní výběr</i>
Zveřejněno dne:	<i>6. srpna 2003</i>
Kód tiskové informace:	<i>eu30806</i>
Autor výzkumu:	<i>RNDr. Milan Jeřábek, Ph.D.¹</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

CVVM ve svých výzkumech kromě jiného pravidelně zjišťuje některé skutečnosti, které se týkají současného zaměstnání respondentů, přičemž tyto otázky v šetřeních obvykle slouží jako identifikační znaky pro třídění při analýzách odpovědí na jiné otázky. Následující tisková informace přináší přehled některých základních údajů o ekonomické aktivitě populace starší 15 let v první polovině roku 2003, jak vyplynula z našich šetření. Eventuální odchylky od dat publikovaných jinými institucemi přitom mohou vyplývat ze skutečnosti, že naše šetření pracují se subjektivními výpověďmi respondentů.

V tabulce 1 je zachyceno rozdělení populace na jednotlivé skupiny ekonomicky aktivních a neaktivních osob.

Tabulka 1: Současné zaměstnání² v %

ekonomicky neaktivní:	studenti, učňové	12,3
	důchodci	23,7
	nezaměstnaní	4,8
	ženy v domácnosti, na mateřské dovolené	3,4
ekonomicky aktivní:	podnikatelé, OSVČ	8,4
	vysoce odborní nebo vedoucí pracovníci	10,4
	středně odborní pracovníci	9,9
	provozní pracovníci, řadoví úředníci	13,1
	dělníci vyučení v oboru práce	8,4
	nekvalifikovaní dělníci, fyzicky pracující zemědělci	5,6
CELKEM		100,0

¹ Autor výzkumu RNDr. Milan Jeřábek, Ph.D. je vědeckým pracovníkem výzkumného oddělení České pohraničí Sociologického ústavu AV ČR. Výzkum byl podporován projektem GA ČR č. 205/02/0321 „Pracovně podmíněné migrace jako součást mezinárodního (přeshraničního) trhu práce Česka v kontextu evropské integrace“ ve spolupráci s výzkumnými týmy Západočeské univerzity v Plzni, Univerzity Karlovy v Praze, Masarykovy univerzity v Brně a Ostravské univerzity v Ostravě.

² Data ze všech výzkumů v období leden až květen 2003. Údaje prezentují odpovědi 5350 respondentů.

Z výsledků vyplynulo, že v rámci populace starší 15 let bylo v první polovině roku 2003 44,2 % lidí ekonomicky neaktivních, přičemž největší část z nich tvořili důchodci (23,7 %) následovaní studenty a uční (12,3 %). Podíl nezaměstnaných činil 4,8 %, ženy v domácnosti či na mateřské dovolené představovaly 3,4 %. Mezi ekonomicky aktivními (55,8 %) bylo 8,4 % podnikatelů či osob samostatně výdělečně činných, 10,4 % vysoce kvalifikovaných, odborných pracovníků, případně vedoucích pracovníků, 9,9 % středně odborných pracovníků, 13,1 % provozních pracovníků či řadových úředníků, 8,4 % kvalifikovaných dělníků a nakonec 5,6 % nekvalifikovaných dělníků nebo fyzicky pracujících zemědělských dělníků.

Pokud jde o odvětví, ve kterém ekonomicky aktivní lidé³ působí, vypadala v první polovině roku 2003 situace tak, jak ukazuje tabulka 2.

Tabulka 2: Odvětví ekonomické aktivity v %

Zemědělství, lesní hospodářství, rybolov	6,3
Průmysl (těžba, zpracovatelský průmysl, energetika)	19,3
Stavebnictví	9,7
Obchod, opravy automobilů a spotřebního zboží	15,7
Pohostinství a ubytování	5,3
Doprava, skladování, pošty a telekomunikace	7,4
Peněžnictví a pojišťovnictví	4,9
Činnost v oblasti nemovitostí, služby pro podniky, zpracování dat, výzkum a vývoj	3,2
Veřejné služby (státní správa, školství, zdravotnictví, sociální služby)	28,2
CELKEM	100,0

Z výsledků vyplývá, že 6,3 % ekonomicky aktivních se živí zemědělstvím nebo příbuznými obory, 29 % pracuje v průmyslu nebo ve stavebnictví a 64,7 % působí v některé z oblastí služeb.

V rámci květnového šetření jsme se ekonomicky aktivních (N=563) ptali rovněž na to, v jakém podniku z hlediska vlastnictví pracují.⁴

Tabulka 3: Zaměstnavatel v %

rozpočtová sféra, státní podnik	33,5
soukromý domácí podnik	46,0
podnik se zahraniční kapitálovou účastí	14,4
jiná odpověď	6,1
CELKEM	100,0

Z výsledků zachycených v tabulce 3 vyplývá, že asi třetina ekonomicky aktivních (33,5 %) pracuje v rozpočtové sféře nebo v podniku vlastněném státem, 46 % jako působí u soukromého domácího subjektu, 14,4 % je zaměstnáno v podniku se zahraniční kapitálovou účastí a 6,1 % ekonomicky aktivních respondentů uvedlo jinou odpověď.

V rámci květnového výzkumu jsme se ekonomicky aktivních rovněž ptali na to, zda pracují na plný či částečný pracovní úvazek. Z odpovědí vyplynulo, že 95 % lidí pracuje na plný pracovní úvazek, zbývajících 5 % pak pracuje na úvazek částečný.

³ Data leden až květen 2003, N=2986 respondentů.

⁴ Otázka: „Pracujete v rozpočtové, veřejné sféře, v podniku vlastněném státem, v domácím soukromém podniku, v podniku se zahraniční kapitálovou účastí?“

Vedle otázek souvisejících se současnou ekonomickou aktivitou respondenta jsme se v rámci květnového šetření zabývali i problematikou jazykové vybavenosti české populace starší 15 let. Všem dotázaným jsme položili otevřenou otázku: „Kterým jazykem nebo jazyky kromě své mateřštiny se dokážete dohovorit?“ Respondenti přitom mohli uvést až tři různé jazyky.

Tabulka 4: Další jazyky, kterými se respondent dohovorit – počet v %

žádný cizí jazyk	27.5
jeden cizí jazyk	35.5
dva cizí jazyky	24.0
tři cizí jazyky nebo více	13.0
CELKEM	100,0

Tabulka 5: Kterými jazyky se lidé dohovorit v %⁵

německy	40,7
rusky	29,0
anglicky	27,0
slovensky	15,2
polsky	4,3
francouzsky	2,8
španělsky	1,2
jiným jazykem	2,3
BEZ ODPOVĚDI	177,5
CELKEM	300,0

Z výsledků vyplynulo, že žádným dalším jazykem kromě mateřštiny se nedomluví více než čtvrtina populace starší 15 let, o něco málo více než třetina (35,5 %) se dohovorit jedním dalším jazykem, 24 % zvládá dva další jazyky a zbývajících 13 % dokáže mluvit třemi či dokonce více dalšími jazyky.

Mezi cizími jazyky, kterými se domluví, respondenti nejčastěji uváděli němčinu (40,7 %), za níž s odstupem následovaly ruština (29 %) a angličtina (27 %). 15,2 % respondentů uvedlo, že se domluví slovensky⁶, a 4,3 % podle svých slov zvládá polštinu. Další světové jazyky, jako francouzština (2,8 %) nebo španělština (1,2 %), se v porovnání s němčinou, ruštinou či angličtinou vyskytovaly jen sporadicky, ostatní jazyky pak četností nedosáhly ani jednoho procenta.

Podrobnější analýza ukázala, že jazykové znalosti se zvyšují spolu se stupněm dosaženého vzdělání. Z hlediska věku šetření zaznamenalo relativně vyšší podíl těch, kdo se podle vlastního vyjádření nedomluví žádným jiným jazykem kromě mateřštiny, mezi respondenty staršími 60 let, zatímco relativně nižší podíl takových případů byl mezi dotázanými ve věku 15 až 19 let. Vliv vzdělání se přitom projevoval velmi výrazně zejména u znalosti světových jazyků (němčina, angličtina, ruština, francouzština), zatímco u slovenštiny či polštiny, kterou mezi jazyky, jimiž se domluví, uváděli především respondenti z oblastí sousedících s Polskem a případně i obývaných polskou menšinou, se vliv vzdělání vůbec neprojevil. Z hlediska věku se projevují velmi výrazné rozdíly u angličtiny, kterou se podle vlastních slov domluví především mladí lidé ve věku 15 až 19 let,

⁵ Vzhledem k tomu, že respondenti mohli uvádět až 3 různé jazyky, činí celkový součet podílů odpovědí v tomto případě 300 procentních bodů.

⁶ Poměrně nízký podíl respondentů, kteří uvedli slovenštinu jako další jazyk, kterým se vedle své mateřštiny domluví, spíše vypovídá o tom, že obyvatelé ČR mají tendenci nepokládat slovenštinu za cizí jazyk, než že by to znamenalo, že by nebyli schopni komunikovat ve slovenštině.

popřípadě i lidé ve věku 20 až 29 let, zatímco ruštinu znají především lidé ve věkovém rozmezí 30 až 59 let, lidé ve věkové skupině 20 až 29 let ji ovládají relativně méně a nejmladší generace ve věku 15 až 19 let ruštinu prakticky nezná.